

IIV Qashqadaryo akademik litseyi

huquq fani o'qituvchisi

Norbo'tayeva Saodat

Kirish. Ko'p partiyali saylovlar demokratik jamiyatning asosiy xususiyatlaridan biri hisoblanadi. U saylovchilarga turli xil siyosiy fikrlarni ifodalaydigan partiyalar orasidan tanlov qilish imkoniyatini taqdim etadi va hukumatning xalq tomonidan javobgarligini ta'minlaydi. Ushbu maqola ko'p partiyali saylovlarning demokratiya rivojiga ta'sirini, ularning afzalliklari va kamchiliklarini tahlil qilishni o'z ichiga oladi.

Ko'p partiyali saylovlarning afzalliklari

- Xalq irodasini ifodalash: Ko'p partiyali saylovlar turli xil guruh va manfaatlarning ovozini eshitishga imkon beradi. Saylovchilar o'zlarining qadriyatlarini va manfaatlarini aks ettiruvchi partiyani qo'llab-quvvatlashlari mumkin.

- Hukumatning javobgarligi: Ko'p partiyali tizimda, hukumatning xalq oldidagi javobgarligi yuqori bo'ladi. Saylovchilar siyosatga qoniqmasa, ular o'zgarishni qo'llab-quvvatlaydigan boshqa partiyani tanlashlari mumkin.

- Siyosiy muxolifat: Ko'p partiyali tizimda hukumatni nazorat qiladigan va tanqid qiladigan siyosiy muxolifat mavjud. Bu korrupsiyani oldini olishga va hukumatni xalq manfaatlariga xizmat qilishga undaydi.

- Siyosiy barqarorlik: Ko'p partiyali saylovlar orqali siyosiy kuchlar o'rtasida muvozanat o'rnatiladi, bu esa siyosiy beqarorlik va ziddiyatlarni kamaytirishga yordam beradi.

Ko'p partiyali saylovlarning kamchiliklari

- Siyosiy bo'linish: Ko'p partiyali tizimlar ba'zan siyosiy bo'linish va ziddiyatlarni kuchaytirishi mumkin. Bu hukumatning samarali ishlashiga to'sqinlik qilishi mumkin.

- Saylov kampaniyalari qimmatligi: Saylov kampaniyalari qimmatga tushadi va bu boy va ta'sirchan shaxslarga afzallik berishi mumkin.
- Siyosiy partiyalarning qiziqishlari: Ko'p partiyali tizimda siyosiy partiyalarning o'z qiziqishlari xalq manfaatlariga ustun turishi mumkin.
- Koalitsiyalarni shakllantirishdagi qiyinchiliklar: Ba'zi hollarda, hech qanday partiya mutlaq ko'pchilikka ega bo'lmaydi va bu koalitsiyalarni shakllantirishga olib keladi, bu esa hukumatning samarali ishlashiga to'sqinlik qilishi mumkin.

Xulosa

Ko'p partiyali saylovlar demokratik jamiyatning muhim omili hisoblanadi. Ular xalq irodasini ifodalash, hukumatning javobgarligini ta'minlash va siyosiy barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Biroq, ko'p partiyali tizimlar ham o'z kamchiliklariga ega. Siyosiy bo'linish, saylov kampaniyalari qimmatligi va koalitsiyalarni shakllantirishdagi qiyinchiliklar demokratik jarayonni murakkablashtirishi mumkin.

Ko'p partiyali saylovlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ochiq va adolatli saylovlar tizimi, mustaqil sud hokimiyati va kuchlarning tafovuzini ta'minlash muhimdir. Shuningdek, siyosiy partiyalarning o'zaro hamkorlik qilish va xalq manfaatlariga xizmat qilishga tayyorligi ham muhim ahamiyatga ega

Adabiyotlar ro'yxati

Ushbu maqola uchun adabiyotlar ro'yxati quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Kitoblar:

Linz, Juan J. & Stepan, Alfred (1996). Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Lipset, Seymour Martin (1960). Political Man: The Social Bases of Politics*. Garden City, NY: Doubleday.

Przeworski, Adam et al. (2000). Democracy's Victory: How Democracies Thrive and Fall*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Maqolalar:

Acemoglu, Daron & Robinson, James A. (2006). "Economic Origins of Dictatorship and Democracy". *The American Political Science Review**, 100(3), 513-527.

Dahl, Robert A. (1989). "Democracy and Its Critics". *Journal of Democracy**, 1(1), 3-17.

Diamond, Larry (2008). "The Global Democratic Recession". *Journal of Democracy**, 19(4), 1-14.

Schedler, Andreas (1999). "The Logic of Electoral Systems". *European Journal of Political Research**, 36(3), 297-318.

• Internet manbalari:

* Inter-Parliamentary Union (<https://www.ipu.org/>)

* International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) (<https://www.idea.int/>)

* National Endowment for Democracy (NED) (<https://www.ned.org/>)